

УДК 343.9.02

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/65-66

Костянтин ЧАПЛИНСЬКИЙ

завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Під час збройної агресії з боку РФ продовжується реформування політичної, економічної й соціальної форм суспільства для швидкого інтегрування у європейський простір. В умовах надзвичайно-правових режимів Україна намагається якомога швидше стати повноправним членом Європейського співтовариства та пришвидшує темпи щодо інтегрування до Північноатлантичного альянсу (North Atlantic Treaty Organization). На думку В. Мороз, М. Богуславського і М. Волошиної, на сьогодні вкрай необхідно продовжувати раніше започатковані реформи у соціально-економічній, політичній, освітній та релігійній сферах, незважаючи на активізацію бойових дій у східних та південних областях країни. Центральне місце у цій діяльності повинно приділятися реформуванню правоохоронних органів, запобіганню й протидії корупції та організованим (у тому числі транснаціональним) злочинності [1, с. 6].

Проте, на думку О. Доценка, за період незалежності в Україні проведено низку реформ, що спричинено прагненням увійти до ЄС. Необхідність узгодження національного законодавства з міжнародними нормами й стандартами за багатьма напрямками продиктована міжнародною та європейською спільнотою. Особливо це стосується нормативно-правової бази і суб'єктів протидії корупції. Дивно, але, на думку вченого, немає жодної вимоги міжнародної і європейської спільноти щодо протидії організованим злочинності в Україні, хоча ці антисуспільні явища тісно пов'язані між собою. Варто зазначити, що реформована система органів правопорядку України з протидії організованим злочинності, незважаючи на вивчення і посилення на зарубіжний досвід, залишається малоефективною і наявні проблеми істотно не вирішені. На жаль, реформована правоохоронна система продовжує залишатися такою, що не відповідає міжнародним стандартам захисту прав людини, позначається каральною спрямованістю, корупційними зв'язками, залежністю від владних осіб, дублюванням функцій між собою, громіздким центральним апаратом і розбалансованою структурою на місцях, незадовільним організаційно-правовим і кадровим забезпеченням діяльності тощо [2, с. 111].

Таку думку підтверджують і Є. Назимко, Т. Пономарьова, Б. Семенишина-Фіголь, зазначаючи, що запобігання організованим злочинності є одним із основних пріоритетів держави, про що зазначено у низці програмних документів. Водночас аналіз національної нормативно-правової бази свідчить про те, що на сьогодні існуючі акти не відтворюють актуальну проблематику та не передбачають сукупність заходів, достатніх для якісного впливу на таку криміногенну загрозу. Останні зміни, що вносились до Закону України від 30.06.1993 № 341-ХІІ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» стосувались уточнення понятійно-категоріального апарату, що жодною мірою не вплинуло на загальні правові й організаційні засади у сфері запобігання організованим злочинності. Вказане свідчить про необхідність перегляду нормативно-правового забезпечення та кримінологічного інструментарію запобігання організованим злочинності в Україні [3, с. 286].

Протягом останніх десятиліть організована злочинність у світі зазнала кардинальних змін за масштабами та змістом. Її слід розглядати як специфічну соціальну підсистему, котра, як і будь-яка інша злочинність, взаємодіє з іншими суспільними явищами і структурами. У випадку з організованою злочинністю ця взаємодія має криміналізований характер, вона інтегрує в свою систему різні види злочинів. Міжнародне співробітництво щодо запобігання і боротьби з організованою злочинністю є специфічною діяльністю держав та інших учасників міжнародних відносин у сфері запобігання злочинності, боротьби з усіма її

проявами та визначення порядку поведінки з особами, які скоїли суспільно небезпечні діяння [4, с. 292]. Погоджуючись із Л. Андросович, слід зазначити, що за останнє десятиріччя технологія організованої злочинної діяльності суттєво ускладнилася, організовані кримінальні угруповання значно змінили свої форми та методи злочинної діяльності. Насамперед це спостерігається у застосуванні складних і витончених способів учинення кримінальних правопорушень, прикриття злочинної діяльності, використанні корумпованих зав'язків в органах державної влади й управління, новостворених правоохоронних органах, що протидіють корупції та організованій злочинності.

Окрім того, до головних причин збільшення організованих злочинних проявів можна віднести: нестабільність у сфері безпеки держави, посилення протидії діяльності правоохоронних органів, наявність певних прорахунків у реформуванні правоохоронної діяльності, кримінального процесуального законодавства та ін.

Діяльність кримінальних угруповань набуває все більш прихованого та замаскованого характеру. Останнім часом керівники (лідери) кримінальних угруповань намагаються забезпечити представництво в органах законодавчої влади та державного управління для захисту й прикриття (нерідко відновлення) своєї злочинної діяльності. У окремих лідерів організованих груп і злочинних організацій дедалі зростає інтерес до безпосередньої участі у політичних процесах держави. Спостерігаються непоодинокі випадки фінансування окремих партій або їхніх лідерів чи окремих представників, які йдуть на вибори (беруть участь у виборчому процесі).

На думку вчених, в умовах сьогодення здійснюються безпрецедентні заходи щодо становлення на грошове утримання керівників органів прокуратури, підрозділів Національної поліції, представників органів влади та управління, особливо антикорупційних та судових органів [1, с. 7].

Можна погодитися з думкою Н. Карпова і С. Євдокіменко, що динамічні зміни у характері організованої злочинної діяльності (формах та методах злочинної діяльності) і умовах боротьби з нею наочно демонструють недостатність старих засобів і методів правової, організаційної, технічної і тактичної протидії організованій злочинності і необхідність їх істотного оновлення, вдосконалення та розвитку [5, с. 48]. Безумовно, неабиякого значення така діяльність набуває під час запровадження воєнного стану.

В умовах сьогодення суспільство вимагає від органів влади й управління, правоохоронних органів (насамперед підрозділів Національної поліції) вжиття невідкладних законодавчих, управлінських та організаційних заходів щодо створення надійного заслону (ефективно діючої системи) з протидії організованій злочинній діяльності [6, с. 128].

На сьогодні законодавець знаходиться у постійному пошуку новітніх дієвих способів протидії організованій злочинності, реагування держави і суспільства на зростання корупції та протидії організованій злочинній діяльності, зважаючи на певні прорахунки у реформуванні правоохоронних органів та негативні наслідки неефективності застосування традиційного кримінального переслідування та покарання. З огляду на це особливо увагу потрібно приділити питанням комплексного реформування кримінального та кримінального процесуального законодавства, спрямованого на приведення останнього у відповідність до європейських та міжнародних стандартів.

1. Мороз В. П., Чаплинський К. О., Богуславський М. Г., Волошина М. О. Протидія організованій злочинності в Україні: сучасність та перспективи : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 236 с.

2. Доценко О. С. Сучасна система суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 111–115.

3. Назимко С. С., Пономарьова Т. І., Семенишина-Фіголь Б. М. Запобігання організованій злочинності в Україні. *Право та державне управління*. 2023. № 1. С. 286–291.

4. Андросович Л.Г. Актуальні питання протидії організованій злочинності у фінансовій сфері: міжнародний аспект. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 292–296.

5. Карпов Н. С., Євдокіменко С. В. Злочинна діяльність : наук. видання / під ред. В. П. Бахіна. Київ, 2001. 59 с.

6. Чаплинський К. О., Кобваса В. М. Проблемні питання протидії злочинній діяльності неповнолітніх. *Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 15 бер. 2018 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 127–129.